

IDEER

DIKT

REDIGERT AV TOM STALSBERG

tst@dagbladet.no

FOTO: Tom Stalsberg

GUTTEN OG VÅPNENE

La gutten føle
bajonettens blad
hvor kaldt stål er,
og oppspilt av sult på blod.
Blått av all skadefryd,
som en galnings kjø;
og fint tegnet,
av hunger etter kjøtt.

La ham stryke
stumpe blinde børseløp
som higer etter å
nafse i ungt blod.
Eller gi ham patronen
hvis fine tenner av sink,
er skarpe som
skarpheten til død og sorg.

For hans tenner er som
latter rundt et eple,
det lurer ingen klør
bak myke fingertupper,
og Gud lar ingen rovklo
vokse på hans hæl,
intet gevir ut av lyse,
tette krøller.

WILFRED OWEN
«TJUEFEM KRIGSDIKT
1917-1918»
(TIDEN NORSK FORLAG)
Utvalg og oversettelse
ved Arne Ruste.

EN SÅRET engøel PÅ STEPPEN

Årets Film fra Sør-festival byr blant annet på en velbalansert handler om unge gutter i utkanten av samfunnet i det de oppl

Hvis vi ser hele denne trilogien i ett strekk – noe vi jo gjerne gjør når en regissør presenteres så bredt på festival – vil det bli lettere å feste seg ved tematiske fellestrekk filmene imellom, noe som også forsterkes gjennom et nett av visuelle gjengangere som går på tvers av de enkelte verkene.

Dette fungerer som en invitasjon til å la historiene gli over i hverandre, slik at den overgripende tematikken styrkes, i tillegg til at det bidrar til å holde prosjektet oppe i de periodene det knaker noe i sammenføyningene.

FOR BAIGAZIN har valgt å lene seg en god del på de stemningene det flate landskapet og de fjerne horisontene i Kasakhstan inngir til, og resultatet er et ganske dvelende, vart og poetisk verk, som i siste instans reiser et grunnleggende spørsmål om selve filmmediet: bør det egentlig plassere seg nærmest de verbale strukturer som handlingen romankunsten drives fram av,

FILM FRA SØR

Tekst: FREDRIK GIERTSEN
Litteraturviter og skribent

eller det kontemplative blikket som søker rundt etter ledetråder i maleriets verden?

SVARET PÅ dette kan naturligvis variere, men i Baigazins tilfelle er problemstillingen så framtrødende at det her ligger en nøkkel til forståelse av hans univers. Ingen kan påstå at filmene hans er statiske eller ordløse, men det er tydelig at det legges ekstra vekt på å utforske det visuelle potensialet.

Den aktuelle trilogien består av «Harmony Lessons» fra 2013, «The Wounded Angel» fra 2016 og «The River» fra 2018, hvorav den første og siste er langfilmer, mens den midterste består av fire nokså ujevne novellefilmer.

I «**HARMONY Lessons**» møter vi Aslan, en 13-årig gutt som allerede er plukket ut som et svakt punkt av klassekameratene. Under et besøk hos skolelegen lurer de ham til å drikke av et glass som alle de andre har brukt til å kjøle sine overivrige ereksjoner med i møte med den søte helsesøsteren, og dette setter i gang en sykkelig rensselsesmani hos Aslan, som uavlatelig drikker vann, kaster opp og pusser tennene.

(«**VANN**» er et element det stadig vendes tilbake til i trilogien, og selve det glasset han drikker av, dukker også opp senere.) Samtidig begynner han å utforske sine egne sadistiske sider gjennom å torturere insekter og krypdyr han har fanget.

Blant annet trekker han – tålmodig som en kirurg – ett og ett bein av en kakerlakk han har plassert i en ørliten, hjemmelaget stol under bordlampan, i en scene som leder tanken hen til Graham Greenes urovekkende førkrigsroman roman «Brighton Rock».

SKOLEN DE GÅR på fungerer ellers som en ren utlekningsanstalt for den lokale mafiaen, men guttegjengens leder – Bolat – lever i uvitenhet om at hans offer er i

FILM FRA SØR: I «The Wounded Angel» har den kasakhiske regissøren Emir Baigazin komponert et sentralt bilde etter finske Hugo Simbergs berømte maleri av samme navn. Filmen utgjør en del av en trilogi som snart kan oppleves i sin helhet i forbindelse med festivalen Film fra Sør i Oslo mellom 8.-18. november. FOTO: Film fra Sør.

trilogi av den kasakhiske regissøren Emir Baigazin. Det er tre filmer som alle lever sine første smertefulle møter med voksenverdenen.

stand til minst like grusomme handlinger som han selv.

«Harmony Lessons» var nominert til gullbjørnen i Berlin, men det var fotografen Aziz Zhambakiev som kunne reise hjem med førstepris for sitt arbeid.

I «THE RIVER» har autoren Baigazin overtatt ansvaret for både fotografering og kinematografi, og det er tydelig at han har modnet som regissør i takt med prosjektets utvikling, for «The River» er en friere og mer formfullendt variasjon over samme tema.

OGSA HER møter vi en ung mann ved navn Aslan, denne gang med ansvar for sine fire yngre brødre i den strenge farens fravær. De lever avskåret på landsbygda, og fokuset er på arbeid.

Men omverdenen trenger seg på: først i form av en ung gutt som ruller inn på gårdsplassen på en segway med en iPad han snart har fortryllet dem alle med, og dernest i form av en oppdagelse guttene selv gjør, nemlig en minst like fortryllende, nærliggende elv som faren aldri har villet vise dem.

DEN MAGISK-REALISTISKE sluttscenen i «Harmony Lessons» foregår også ved elva, men i «The River» har den (som tittelen antyder) en mer sentral plass. Baigazin nærmest borer kameraet ned i vannet for å vise den strie strømmen, det skimrende lyset og de badende, og dens kilde til livsglede for de kuede guttene er åpenbar når trilogien nærmer seg slutten.

VANNETS FUNKSJON som noe urent/rent og truende/velgjørende behandles gjennom hele trilogien, i likhet med motiver som dype rom, åpne vinduer – med og uten gardiner – og speil som innramming for uttrykksløse ansikter som ikke forteller om annet enn kjedsomhet og undertrykte følelser.

Flere av filmene inneholder et mord, eller planer om det, men det virker som om Baigazin har tenkt at konsekvensene blir for drastiske og bestemmende for handlingen i filmene hans, og at han etter hvert har ønsket seg en åpnere slutt på sitt verk.

DET ER PÅ denne måten jeg mener dette prosjektet har virket frigjørende på ham selv, for det er tydelig at hans ambisjon hele veien har vært å nærme seg det stofflige i vannet, vinden og landskapet, ikke ulikt sovjetrusseren Andrej Tarkovskij, som – ikke minst i «Stalker» – også nærmet seg elementene med det for øye å vise dem for det de virkelig er, uten å påtvinge dem symbolsk verdi. Og her nærmer vi oss igjen filmkunstens visuelle tendens, altså det å legge seg tettere opp til malerkunsten, og invitere publikum til å betrakte mer enn å «lese».

«Et ganske dvelende, vart og poetisk verk»

AV DE FIRE novellefilmene i «The Wounded Angel» er den tredje – kalt «Greed» – den beste, mest originale og betydningsfulle for trilogien som helhet.

(Her må det nevnes at fotografen denne gang har vært belgiske Yves Cape, han som filmet det absurde mesterverket «Holy Motors»). «Greed» viser en ung gutt, like uttrykksløs som de andre, som leter opp

kobbertråder og annet metallskrap i et postapokalyptisk landskap.

PÅ SIN VEI møter han tre andre gutter som har stukket av fra en institusjon, tydelig ruset på lim. To av dem bærer den tredje mellom seg i en slags vogn, og han virker å være sjefen deres, til tross for at han er ganske sterkt handikappet.

Bildet av disse tre er en slående visuell komposisjon, og mange vil gjenkjenne det som en direkte hentydning til vårt naboland Finlands mest kjente maleri gjennom tidene, Hugo Simbergs «The Wounded Angel» («Såret engel») fra 1903.

SLIKE KUNSTNERISKE lån er slett ikke uvanlige innen filmen, og den som leter vil finne allusjoner til René Magritte i «The Truman Show» og «Eksorsisten», Caspar David Friedrich i «The Revenant» og «Tatt av vinden», og Pieter Brueghel den eldre i «Metropolis» og den samme Tarkovskijs «Speil». Slik beriker kunst- en seg selv, og viser publikum vei i den estetikkens verden den tilhører.